

Державний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА-СУБ'ЄКТА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

(на базі ПАТ «Укрнафта», м. Київ)

Студента 4 курсу, 4 групи,
факультету міжнародної
торгівлі і права
спеціальності 292
«Міжнародні економічні
відносини» спеціалізації
«Міжнародний бізнес»

Таловерова Максима
Вадимовича

підпис

Науковий керівник
доктор економічних наук,
професор

Дугінець
Ганна Володимирівна

підпис

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Лежешькова Вікторія
Генадіївна

підпис

Київ 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет міжнародної торгівлі та права Кафедра світової економіки

Спеціальність, 292 «Міжнародні економічні відносини»,
спеціалізація «Міжнародний бізнес»

Затверджую

зав. кафедри Дугінець Г.В.
«__» _____ 2022 р

Завдання

на випускну кваліфікаційну роботу (проект) студентів

Таловерова Максима Вадимовича

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу (на базі ПАТ «Укрнафта», м. Київ)

Затверджена наказом ректора від «__» _____ 20__ р. №__

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту)

23.05.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) — це надання рекомендації щодо розвитку екологічної політики підприємства у міжнародному бізнесі, на основі аналізу міжнародної екологічної діяльності ПАТ «Укрнафта»

Об'єкт дослідження - процес формування та реалізації екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу.

Предмет дослідження - теоретичні і практичні основи реалізації екологічної політики ПАТ «Укрнафта» в міжнародній економічній діяльності підприємства.

Перелік графічного матеріалу – 3 рисунки та 6 таблиць по всій роботі.

5. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом).

Вступ.

1. Дослідження екологічної політики ПАТ «Укрнафта».

1.1. Сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу.

1.2. Аналіз міжнародної екологічної діяльності ПАТ «Укрнафта».

Висновки до розділу 1.

2. Рекомендації щодо розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» у міжнародному бізнесі.

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта».

2.2. Пріоритети розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» на зовнішніх ринках.

Висновки до розділу 2.

Висновки та пропозиції.

Список використаних джерел.

Додатки.

7. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми ВКР	до 20.12.2021	
2	Узгодження плану ВКР з науковим керівником	до 31.01.2022	
3	Подача науковому керівнику на рецензування 1-го розділу ВКР	до 30.04.2022	
4	Подача науковому керівнику на рецензування 2-го розділу ВКР	до 10.05.2022	
5	Подача готової ВКР науковому керівнику	до 20.05.2022	
6	Подача готової ВКР на кафедру	до 30.05.2022	
7	Попередній захист ВКР	за графіком (30.05.– 17.06.2022)	
8	Захист ВКР	за графіком (20.06 – 30.06.2022)	

8. Дата видачі завдання « » 20__ р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Дугінець Г.В. _____

10. Керівник освітньої програми

Лежешькова В.Г. _____

11. Завдання прийняв до виконання студент

Таловеров М.В. _____

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

на тему «Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу». Актуальність обраної теми зумовлена тим, що для національної економіки України притаманними є високий рівень природоємкості, екстенсивний характер ведення господарства, суттєвий рівень техногенних ризиків, який спричиняє потребу зміни парадигми ухвалення управлінських рішень в сфері захисту навколишнього природного середовища, зокрема на закордонних ринках

В роботі з'ясовано сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу та здійснено аналіз міжнародної екологічної діяльності ПАТ «Укрнафта». Проведено оцінку сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта» та визначено пріоритети розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» на зовнішніх ринках. Випускна кваліфікаційна робота студента Таловєрова Максима Вадимовича є комплексною, на достатньому рівні розкриває обрану тематику, відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до публічного захисту.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

_____ Дугінець Г.В. _____

(підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Таловєрова Максима Вадимовича може бути допущена до публічного захисту.

Керівник освітньої програми _____ Лежєрьова В.Г. _____

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____ Дугінець Г.В. _____

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » 20 _____ р.

АНОТАЦІЯ

Таловеров Максим Вадимович. «Екологічна політика підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу» (на базі ПАТ «Укрнафта», м. Київ)

Випускна кваліфікаційна робота присвячена актуальній темі проблеми реалізації міжнародної екологічної політики підприємства на всіх рівнях управління за умов нагальної потреби розв'язання глобальних проблем природокористування в умовах переорієнтації всієї системи господарського відтворення й ресурсокористування на принципах відповідності нагальним завданням екологічної безпеки.

Проаналізовані ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу на внутрішньому та зовнішньому ринках. Під час дослідження проведено аналіз основних напрямків та здійснена оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта». Окрім того, здійснено детальний аналіз пріоритетів розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» на зовнішніх ринках.

Особливу увагу приділено ключовим характеристикам екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу.

На основі проведеного аналізу визначені пріоритети розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» та запропоновані механізми реалізації з підвищення ефективності екологічної політики підприємства та впливу на навколишнє середовище.

Ключові слова: міжнародний бізнес, екологічна політика, «Укрнафта», «Нафтогаз» міжнародне співробітництво, екологічна безпека, екоменеджмент, довкілля.

ANNOTATION

Taloverov Maksym. «Environmental Policy of an enterprise-subject of international business» (based on the activity of PJSC «Ukrnafta», Kyiv). The final qualifying work is devoted to the actual topic issue of international environmental policy at all levels of government in the urgent need to solve global problems in the period of the reorganization of the entire system of economic reproduction and resources based on the principles of compliance to actual policy of environmental safety. The key characteristics of the environmental policy of the enterprise-subject of international business in the domestic and foreign markets are analyzed. During the study, there was done the analysis of the main directions and created the estimation of the favorable business environment for PJSC «Ukrnafta». In addition, a detailed analysis of the priorities of PJSC's environmental policy development in foreign markets was completely finalised. Particular attention is paid to the key characteristics of the environmental policy of the enterprise-subject of international business. Based on the analysis, the priorities for the development of environmental policy of PJSC «Ukrnafta» are identified and the implementation mechanisms are proposed to increase the effectiveness of environmental policy of the enterprise and the impact on the environment.

Keywords: international business, environmental policy, Ukrnafta, Naftogaz, international cooperation, environmental security, eco-management, environment.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ПАТ «УКРНАФТА»	5
1.1. Сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу.....	5
1.2. Аналіз міжнародної екологічної діяльності ПАТ «Укрнафта».....	12
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ПАТ «УКРНАФТА» У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ.....	23
2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта».....	23
2.2. Пріоритети розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» на зовнішніх ринках.....	28
Висновки до розділу 2	34
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ.....	41

ВСТУП

Актуальність проблеми реалізації міжнародної екологічної політики на всіх рівнях управління проявляється в нагальній потребі розв'язання глобальних проблем природокористування. За умов нинішніх трансформацій на глобальному рівні екологізація економічної діяльності одержує нові імпульси та новий рівень якості. Так як загострення глобальних екологічних проблем на нинішньому етапі вимагає переорієнтації всієї системи господарського відтворення й ресурсокористування на принципах відповідності нагальним задачам екологічної безпеки. Для національної економіки України притаманними є високий рівень природоємкості, екстенсивний характер ведення господарства, суттєвий рівень техногенних ризиків, який спричиняє потребу зміни парадигми ухвалення управлінських рішень в сфері захисту навколишнього природного середовища, зокрема на закордонних ринках.

Суттєвий внесок в розроблення сучасних механізмів та інструментів розв'язання проблем природокористування та охорони навколишнього середовища, здійснили як вітчизняні, так і закордонні науковці: Л. Герасимчук, М. Іванченко, Т. Князева, О. Кудряшов, О. Мацюк, А. Мичак, А. Павленко, В. Філіпович, Р. Шевчук, Й. Шумпетер, W. Baumol, J. Farley, M. Faber, L. Goulder, J. Loomis, J. Proops, Ph. Sands, T. Zylicz та інші. Не дивлячись на істотний внесок вказаних дослідників у досліджувану проблему, за нинішніх умов погіршення стану навколишнього середовища на постійній основі, питання екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу, зокрема на прикладі конкретного підприємства ПАТ «Укрнафта», є актуальним.

Мета дослідження – на основі аналізу міжнародної екологічної діяльності ПАТ «Укрнафта», надати рекомендації щодо розвитку екологічної політики підприємства у міжнародному бізнесі.

Задля досягнення поставленої мети потрібно було розв'язати такі **завдання**:

- з'ясувати сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу;
- виконати аналіз міжнародної екологічної діяльності ПАТ «Укрнафта»;

- оцінити сприятливість середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта»;
- визначити пріоритети розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» на зовнішніх ринках.

Об'єкт дослідження – процес формування та реалізації екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу.

Предмет дослідження – теоретичні і практичні основи реалізації екологічної політики ПАТ «Укрнафта» в міжнародній економічній діяльності підприємства.

Методи дослідження. Теоретичну та методичну основу дослідження склали загальнонаукові методи: структурно-логічного аналізу (при побудові логіки та структури роботи); узагальнення, систематизації, порівняння, групування, аналізу і синтезу (при визначенні сутності та ключових характеристик екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу); індукції, дедукції (у процесі визначення поточного стану екологічної політики ПАТ «Укрнафта»); графічного зображення даних, економіко-статистичного аналізу (при дослідженні економічних показників підприємства ПАТ «Укрнафта»); спостереження і порівняння (при визначенні місця підприємства ПАТ «Укрнафта» на ринку нафтопродуктів України та на міжнародному ринку).

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел з 42 найменувань та додатків.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ПАТ «УКРНАФТА»

1.1. Сутність та ключові характеристики екологічної політики підприємства-суб'єкта міжнародного бізнесу

Процес екологізації виробництва, що виступає головною причиною проблем природокористування на глобальному рівні повинен бути системою, яка відтворює головні взаємопов'язані та взаємообумовлені системні елементи на постійній основі [14, с. 38].

До визначальних складників відтворювального механізму екологізації виробництва належать наступні:

- інституційний блок (неформальні й формальні інститути, організації, які забезпечують реалізацію екологічних норм та цінностей);
- блок регулювання (сукупність адміністративно-правових інструментів, які встановлюються органами державної влади);
- блок стимулювання (фінансово-кредитні й ринковоорієнтовані інструменти, які формують стимули й провадять вплив на економічні інтереси та економічну поведінку суб'єктів господарювання в екологічно релевантному напрямку);
- організаційний блок (система економічних відносин між економічними суб'єктами продукції, що висувають екологічні вимоги та від яких знаходиться в залежності змога провадження процесів екологізації);
- блок екологізації (методичний блок процесів екологізації, що забезпечує обрання оптимальних напрямків останніх) [11, с. 157].

Дослідники зауважують, що під економічним механізмом доцільно розуміти поєднання різноманітних форм та методів практичного застосування економічних законів, зведених у деяку систему у відповідності до вимог об'єктивних законів розвитку природних систем [27; 30].

Визначальними складниками зазначеного механізму у відповідності до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 41) виступають наступні:

- виявлення джерел фінансування заходів, що стосуються охорони навколишнього природного середовища;
- встановлення нормативів плати й розмірів платежів за використання природних ресурсів, скиди та викиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів, а також інші види шкідливого впливу;
- встановлення лімітів використання природних ресурсів, скидів та викидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, а також розміщення відходів;
- надання суб'єктам господарювання, організаціям та установам, а також громадянам кредитних, податкових й інших пільг у ході впровадження ними маловідхідних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, а також нетрадиційних видів енергії;
- провадження інших ефективних заходів, що стосуються охорони навколишнього природного середовища [19].

Науковець О.О. Веклич притримується думки, що механізм природокористування виступає невід'ємною складовою загальнонаціонального механізму господарювання, що реалізується через «специфічні форми методи, способи функціонування суспільних відносин щодо привласнення, відтворення та застосування суспільних благ» [1].

У відповідності до думки В.С. Міщенко та Г.П. Виговською [15], економічний механізм природокористування на нинішньому етапі передбачає відповідальність за забруднення довкілля, при цьому базовою частиною останнього виступає плата за розміщення відходів.

Отже, під міжнародним механізмом природокористування доцільно розуміти спосіб реалізації екологічної політики на міжнародному рівні, основу якої становить розробка напрямів раціонального природокористування, відтворення природних ресурсів й навколишнього середовища на ефективному рівні; втілюється шляхом

використання міжнародних еколого-економічних відносин з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. До напрямків поліпшення дієвості й результативності міжнародної екологічної політики відноситься поліпшення чи зміна існуючих елементів механізму природокористування, інструментів й форм екологічної політики.

Розвиток засад з охорони навколишнього середовища, а також раціонального застосування його ресурсів відбувається на основі таких наукових принципів, як пропорційність, планованість та оптимальність (рис. 1.1).

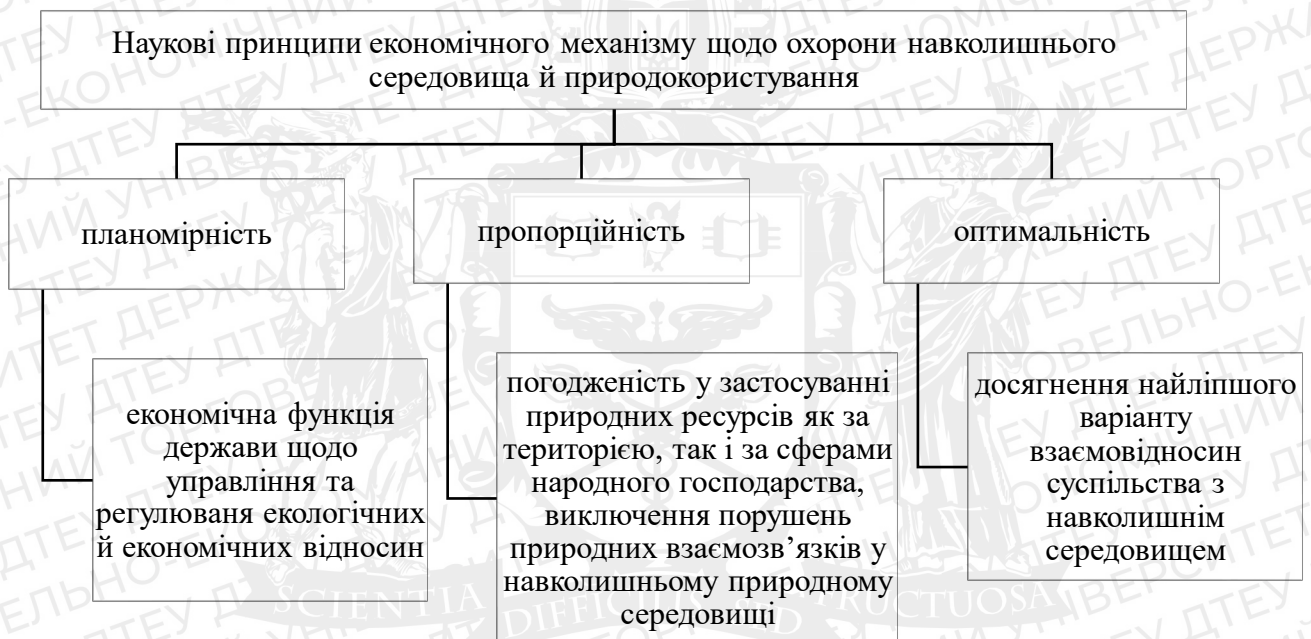

Рис. 1.1. Принципи економічного механізму природокористування

Джерело: побудовано автором за даними [4; 13]

За нинішніх умов до найсуттєвішого питання екологізації економіки, переходу до сталого еколого-економічного розвитку відноситься розроблення механізму реалізації екологоорієнтованого розвитку, у зазначеному зв'язку визначальну роль відіграє створення екологічного механізму стимулювання охорони навколишнього середовища й природокористування на раціональному рівні.

На зазначеному етапі виокремлюють 3 типи економічних механізмів природокористування [42, р. 187]:

1) м'який механізм, який являється ліберальним в екологічному відношенні. Ним ставляться найзагальніші обмежувальні екологічні рамки з метою економічного розвитку галузей; майже не гальмуючи останній. Зазначений тип економічного

механізму в більшості спрямований на ліквідацію негативних екологічних наслідків, проте не на причини появи екологічних деформацій, здійснюючи слабкий вплив на масштаби й темпи розвитку. Представлений тип механізму природокористування є притаманний для техногенного типу розвитку економіки;

2) стимулюючий механізм: розвиток природоохоронного й екологобалансованого виробництва та видів діяльності. Ринкові інструменти складають основу функціонування зазначеного механізму природокористування. Він направлений на підвищення виробництва на основі нових технологій, дає можливість поліпшити застосування й охорону природних ресурсів;

3) жорсткий механізм, що застосовує ринкові й адміністративні та інструменти і за допомогою жорсткої кредитної, податкової, штрафної політики майже пригнічує розвиток деяких галузей та комплексів у сфері розширення природного базису останніх, в загальному сприяючи економії застосування природних ресурсів.

Зазначені механізми природокористування у реальності не можуть існувати в чистому вигляді, через що неодмінно з'являється потреба поєднання останніх. Для вищого рівня ефективності, економічні інструменти мають застосовуватись в тих галузях економіки, де їх використання потребують найнижчого рівня витрат, порівняно з прямим регулюванням задля виконання однакових природоохоронних завдань. Міжнародний економічний механізм охорони навколишнього природного середовища направлений на формування умови задля розвитку, як у виробників, так і громадян в усіх куточках планети дбайливого відношення до природи. У суб'єктів права доцільно виробити у відношення, за якого шкода навколишньому середовищу буде рівносильною до шкоди самому собі. Все зазначене містить в собі комплекс заходів з економічного стимулювання охорони навколишнього середовища, нормування господарського впливу на навколишнє середовище, екологічні вимоги при розміщенні, екологічну експертизу, проєктуванні, експлуатації виробничо-господарських об'єктів, екологічний контроль, відповідальність, а також відшкодування збитків. Компоненти міжнародної екологічної політики мають взаємний зв'язок між собою (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Взаємозв'язок компонентів міжнародної екологічної політики
та напрями її формування**

Компонент екологічної політики	Спрямованість реалізації
Споживання екологічних благ, включаючи відновлювального призначення	Розроблення технологій утилізації антропогенного впливу
Збереження благ для наступних поколінь	Виключення із споживання чи радикальне обмеження останнього
Чергування виробничої та відновної активності індивіда, констатування двоїстого характеру господарювання	Формування певного циклу «екологія – виробництво – рекреація» у суб'єкта господарювання
Обмеженість, унікальність природних об'єктів, негативний вплив на становище останніх	Становлення самостійного виду діяльності, включення екологічного компонента в господарювання на основі залучення ресурсів, дотримання вимог використання
Охоплення виробничо-економічної та соціально-економічної сфер життєдіяльності суспільства	Технологія надання, споживання та підтримання якості середовища проживання за додержання потрібних стандартів. Розвиток економіки культури споживання благ
Комплексність благ	Становлення тривимірної композиції підтримання відтворення: організація виробництва матеріальних благ – вплив на середовище проживання – забезпечення якості рекреації
Різноманіття проявів еколого-економічної суперечності	Диверсифікація способів дозволу / згладжування останнього на основі асиметричності споживання, диференціації вимог до нього різноманітних соціальних груп, багатоваріантне застосування
Ініціативна та організована форми потреби	Регламентування й додання культурних форм ініціативної потреби
Комплексний характер інституціоналізації господарювання	Формування та розвиток екологічного сегмента
Безперервність суспільного виробництва на основі підтримання здоров'я, працездатності нації	Інвестування рекреації у вигляді бізнесу; створення культури споживання благ; формування інформаційної бази щодо якості рекреації; існування нормативно-законодавчої бази
Дослідження потреб на основі цивілізаційного підходу	Визначення способу виробництва, який надає можливість задовольнити гармонійно як матеріальні, так і екологічні потреби
Взаємозв'язок між рекреаційною, екологічною, економічною, а також соціальною політиками	Позиціонування екологічної й рекреаційної компоненти в ідеології, господарюванні у вигляді обов'язкового компонента
Сприйняття благ не синхронізовано в часі. Рідкісність блага	Мотивація суб'єктів як до обмеження споживання рідкісного блага, так і до здійснення пошуку субститутів останнього (включаючи за допомогою розвитку туризму, під чим розуміється переміщення рекреації за географічні межі регіону, країни)

Джерело: [9, с. 160-161]

Переважає орієнтація суспільства на задоволення первинних матеріальних потреб, достатність асиміляційного потенціалу території з метою компенсації

техногенного тиску здійснюють актуалізацію питання щодо упорядкування господарювання, зосередженого тільки на одержанні благ. Суб'єкти господарювання виступають споживачами обмеженого кола благ, за відсутності усвідомлення збереження якісних параметрів середовища проживання, не здійснюючи спроб компенсації збитку чи зміни технологій виробництва. Орієнтованість на позичення деякої якості середовища проживання, припускаючи становлення неруйнуючих способів впливу, компенсацію негативного впливу, передбачає трансформацію умов та правил господарських взаємодій (доступу до ресурсів, технологій узгодження інтересів у ході специфікації прав власності, технологій ведення бізнесу). Зазначене спричиняє введення специфічних обмежень, направлених на виявлення інструментарію гармонізації діяльності з насичення первинних потреб, а також потреби в підтримці якості середовища проживання, іншими словами компіляцію господарських політик суб'єктів (мова йде про зміну характеру та ролі еколого-економічних відносин природокористування – додання для них статусу фактору, який визначає направленість розвитку суспільних відносин виробництва та розподілу благ) [9, с. 162].

Політична, економічна, а також правова сфери в розвинених країнах змінились від механізму задоволення потреб суспільства в генератор нових потреб чи модифікацій останніх, в більшості матеріальних або псевдо-духовних потреб. З метою розв'язання проблем природокористування на глобальному рівні, структура попиту та пропозиції має створюватись з взяття до уваги максимально повного віддзеркалення у складі витрат виробництва будь-яких видів товарів [4, с. 207].

Нинішня структура суспільних потреб та попиту не відповідає вимогам розв'язання проблем природокористування. Рівень екологічних потреб, а також попиту істотно нижчий, ніж потрібно задля того аби запобігти економічній загрозі. До одного з вихідних положень національної екологічної політики повинна відноситись зміна світогляду та системи суспільних цінностей, а також уявлень стосовно розвитку економіки (рис. 1.2).

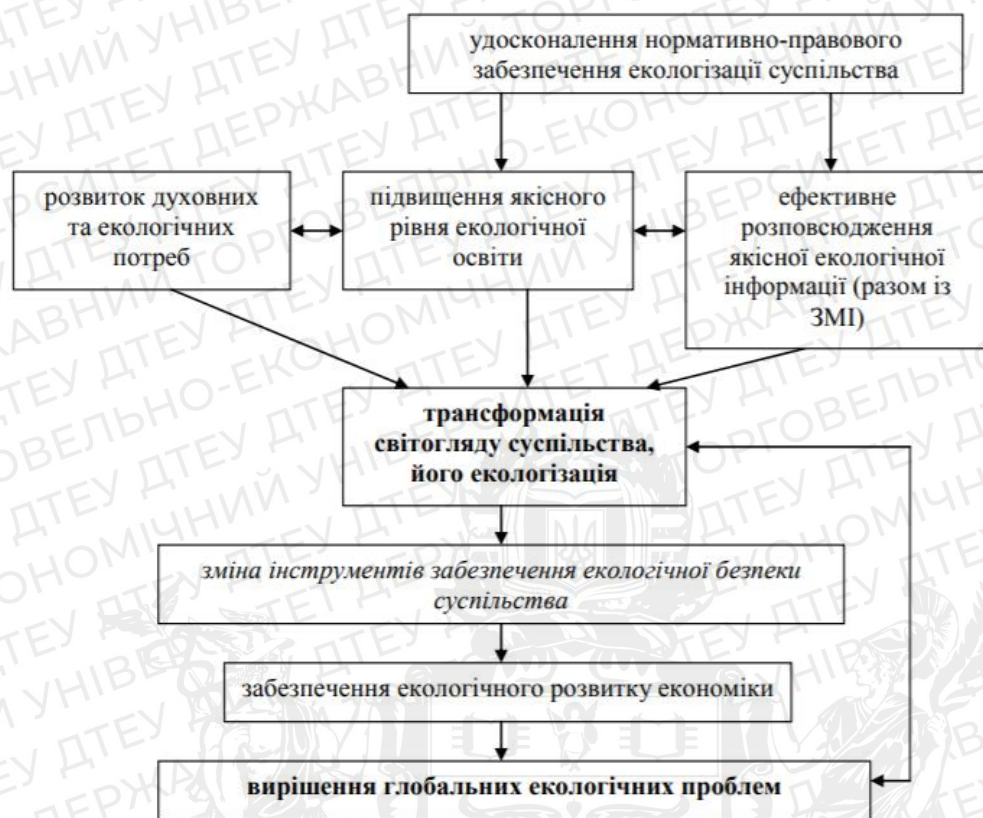

Рис. 1.2. Основи забезпечення вирішення глобальних екологічних проблем

Джерело: [2; 8; 12; 16]

На основі проведеного аналізу теоретико-методологічних засад створення економічного механізму охорони навколишнього середовища, а також основ забезпечення розв'язання екологічних проблем на глобальному рівні, вченими було розроблено концептуальні засади економічного механізму природокористування на міжнародному рівні (Додаток 1).

Визначальною задачею екологізації суспільства а також реалізації економічного механізму природокористування на ефективному рівні виступає покращення екологічної освіти, трансформація системи цінностей, що супроводжується еволюцією структури суспільних потреб та попиту. Будуть піддаватись змінам співвідношення цін на товари, підвищаться ціни на природоємні, а також ресурсомарнотратні продукти. В результаті - зміна критеріїв економічної ефективності, що спричинить трансформацію у розподілі виробничих ресурсів. Природні ресурси будуть менше залучатися у виробничий процес при розрахунку на одиницю задоволення потреб та в абсолютному розмірі.

1.2. Аналіз міжнародної екологічної діяльності ПАТ «Укрнафта»

Публічне акціонерне товариство (ПАТ) «Укрнафта» представляє собою найбільшу компанія нашої країни, яка займається видобутком нафти. Частка ПАТ «Укрнафта» у 2019 р. у загальному видобутку нафти з газовим конденсатом в нашій країні становила 62,3%, у той же час, частка у загальному видобутку газу склала 5,7% [23].

Організаційно-правова форма досліджуваного підприємства: Публічне акціонерне товариство.

Форма власності досліджуваного підприємства: недержавна.

Галузева належність досліджуваного підприємства: 06.10 – Добування сирової нафти.

Вид зовнішньоекономічної діяльності досліджуваного підприємства: торгівля пальним на зовнішньому ринку.

Публічне акціонерне товариство «Укрнафта» володіє вісімдесят п'ятьма спеціальними дозволами на видобування (іншими словами, промислову розробку родовищ) вуглеводнів (дані станом на 01.01.2020 р.). Окрім того, досліджувана нами компанія володіє однією з найбільших мереж заправних станцій (АЗС) в Україні, маючи власний бренд, а також очолюючи найбільшу нішу з-поміж АЗС, що здійснюють реалізацію палива, виробленого з нафти національного видобутку. У відповідності до даних станом на 31.12.2018 р., роздрібна реалізація нафтопродуктів мала місце на п'ятсот тридцяти семи заправних станціях, які розташовані у всіх регіонах нашої країни, за винятком Сумської області [26].

На балансі досліджуваної ПАТ «Укрнафта» існують двадцять чотири бурові установки. Станом на 2018 р. частка досліджуваного нами підприємства у загальному об'ємі продажу бензину та дизельного палива через АЗС складала 12,3%, при цьому скрапленого газу – 6,6% (згідно з даними Державної служби статистики України). У відповідності до даних, станом на кінець 2018 р. сто сімдесят чотири АЗС ПАТ «Укрнафта» були обладнаними автомобільними газозаправними пунктами.

Досліджувана компанія займається поліпшенням власної мережі АЗС на постійній основі, а також розширює додаткові послуги, які можна одержати на її АЗС [25].

Взагалі, досліджувана ПАТ «Укрнафта» бере початок власного існування з 1970 р., коли компанія була заснована та розпочала власну діяльність у формі державного підприємства Виробниче об'єднання «Укрнафта». А вже у 1994 році, досліджувана компанія була акціонована, приватизована й зареєстрована як акціонерне товариство у відповідності до вітчизняного законодавства [26].

Основна діяльність досліджуваного нами підприємства полягає у розвідці, видобуванні, а також продажу нафти і газу, переробці газу, експлуатації системи АЗС, а також надання відповідних нафтопромислових сервісних послуг на території нашої країни. ПАТ «Укрнафта» станом на 31 грудня 2018 р. включала шість видобувних підрозділів, три газопереробних заводів, один розвідувальний та бурильний підрозділ, низку допоміжних й дослідницьких підрозділів, а також п'ятсот тридцять сім діючих АЗС. Окрім того, досліджуване нами підприємство приймає участь у спільних операціях, які мають відношення до розроблення й видобування нафти та газу. Головна діяльність, а також виробничі потужності досліджуваної ПАТ «Укрнафта» сконцентровані в нашій країні. При цьому, акції досліджуваної ПАТ «Укрнафта» належать як українським, так і іноземним юридичним й фізичним особам. Національній акціонерній компанії «Нафтогаз України» (скорочено – НАК «Нафтогаз») належить 50% +1 акція. Уряд України, представлений Кабінетом Міністрів України, провадить державний контроль над НАК «Нафтогаз». Починаючи від 2016 р., досліджувана нами компанія являється членом Європейської Бізнес Асоціації [26].

Щодо стосується фінансового стану, то досліджувана ПАТ «Укрнафта» у 2020 році спромоглась розв'язати проблему податкового боргу й у повній мірі погасити історичну заборгованість перед державою. Зазначене відкриває широкі перспективи для розвитку компанії у подальшому, для залучення зовнішнього фінансування, а також реалізації нових перспективних проектів. На фоні кризи у 2020 році, спричиненої пандемією Covid-19, ціни на продукцію компанії істотно зменшились, у зв'язку з чим, досліджуваній ПАТ «Укрнафта» довелося істотно зменшити бюджет

поточних й капітальних витрат. Досліджувана ПАТ «Укрнафта» у майбутніх періодах очікує відновлення цін й покращення ринкової кон'юнктури, що, у свою чергу, дасть можливість істотно наростити інвестиції у існуючу виробничу інфраструктуру й розвиток, а також покрити операційні витрати, які були відкладеними раніше у зв'язку зі стрімким зниженням цін. Зокрема, бюджет інвестицій на 2021 рік, який є затвердженим, передбачає провадження капітальних вкладень на суму більше 2 млрд грн (75% проекти підтримки, а також 25% проекти розвитку) [22].

З огляду на зазначене, запланований обсяг бюджету інвестицій практично вдвічі є вищим від фактичного об'єму капітальних вкладень у минулому – 2020 році, що дасть можливість покрити найкритичніші потреби в оновленні основних фондів й забезпечить фундамент для розвитку за рахунок проведення робіт по збільшенню видобутку на довгострокову перспективу у майбутньому (буріння нових свердловин й бічних стовбурів, проведення важких КРС), а також інвестицій у розширення меж спецдозволів й приріст видобувних запасів. Досліджувана компанія продовжує активно працювати над залученням нових інвестиційних партнерів, а також на реалізацією проектів з інвесторами у напрямках оптимізації процесу підготовки й переробки газу, зростання видобутку за рахунок буріння, виводу свердловин з бездії, а також проведення інших робіт на свердловинах. Пріоритетним напрямком інвестування власних коштів на короткострокову перспективу виступають проекти з найвищим рівнем окупності, що передбачає провадження заходів зі зростання видобутку нафти на існуючому фонді свердловин. Досліджувана компанія має в намірах продовжити й пришвидшити трансформаційні процеси, зокрема у напрямках керування геологічними запасами, ефективності видобутку й переробки вуглеводнів, а також оновленні власної мережі АЗС [26].

Доцільно зауважити, що хоч основна діяльність та виробничі потужності досліджуваного ПАТ «Укрнафта» й сконцентровані в Україні, проте підприємство провадиться міжнародну діяльність.

Вся продукція ПАТ «Укрнафта» відповідає міжнародному стандарту якості ISO 9001:2015 АЗС [26].

В досліджуваній компанії запроваджено систему екологічного менеджменту згідно з вимогами міжнародного стандарту ISO 14001. Досліджувана компанія У 2021 році пройшла незалежне зовнішнє оцінювання (іншими словами, ресертифікаційний аудит) успішно, в результаті чого одержала сертифікат відповідності системи менеджменту вимогам міжнародного стандарту ISO 14001:2015 від авторитетного міжнародного органу з сертифікації TÜV Austria. Запровадження та поліпшення систем менеджменту на постійній основі направлені на зростання рівня ефективності виробничих й управлінських процесів (закупівлі, робота з підрядниками, комунікації, оцінювання й керування ризиками тощо) компанії. Підтвердження щодо відповідності до вимог стандартів серії ISO виступають істотним стратегічним інструментом з метою підвищення рівня довіри партнерів, інвесторів й суспільства до діяльності досліджуваної компанії [26].

До беззаперечного пріоритету для НАК «Нафтогаз України» й її дочірніх підприємств, включаючи ПАТ «Укрнафта» відноситься збереження довкілля. Досліджувана компанія зосереджена на зниженні негативного впливу на довкілля й екологічних ризиків у ході власної виробничої діяльності. Єдина екологічна політика «Нафтогазу» направлена на забезпечення екологічного менеджменту підприємств на ефективному рівні, запровадження визначальних екологічних стандартів й використання найліпших практик. Дбайливе відношення до застосування природних ресурсів, зокрема води й земель, зниження обсягів утворення відходів, зменшення викидів в атмосферу та скидів у водойми на постійній основі, збереження біорізноманіття та скорочення споживання енергії – це напрямки, які досліджувана компанія поліпшує на постійній основі [26].

Станом на 2020 рік, загальні витрати на охорону довкілля ПАТ «Нафтогаз» склали 162 млн. грн. До того ж, Група «Нафтогаз» сплатила 65 млн грн. екологічних платежів станом на 2020 рік [6].

ПАТ «Нафтогаз» запроваджує новітні підходи до спорудження свердловин й видобутку вуглеводнів. Здійснено істотне оновлення парку бурових верстатів, видобувного й геофізичного обладнання. Всі проєкти з розробки родовищ пройшли процедуру оцінювання впливу на довкілля. Триває процес розроблення програми

управління відходами ПАТ «Нафтогаз» – зазначеному напрямку приділяється особливий рівень уваги. Нині на істотній частині виробничих об'єктів досліджуваної компанії, зокрема, на бурових установках, що знаходяться в місцях, які є екологічно вразливими, застосовується технологія безамбарного буріння. Вона дає можливість знизити використання земельних ресурсів, здійснює мінімізацію негативного впливу на довкілля у ході розробки родовищ. Дослідники з УкрНДІгаз займаються дослідженням перспектив використання сухого залишку бурових відходів в інших виробничих сферах як вторинний ресурс – на кшталт, як будівельні матеріали для підсипки промислових доріг, технічної рекультивациі землі бурових майданчиків або перешарування твердих побутових відходів на полігонах [6].

На підприємствах Групи «Нафтогаз» застосовується сучасна технологія очищення стічних вод. Супутньо-пластові води, що видобуваються разом з вуглеводнями, повертаються у відповідності до технологічних проєктів у підземні горизонти через поглинальні свердловини. Зазначений метод істотно зменшує рівень впливу на поверхневі водні об'єкти, ґрунтові води, частково поновлює природні умови ділянок надр, що надаються у користування з метою видобування вуглеводнів. Задля зменшення втрат газу при продувках свердловин починаючи від 2019 року, «Нафтогаз» активно прискорював запровадження технології механізованого видобутку (плунжер-ліфт, капілярні системи). Станом на 2019 рік таких свердловин було десять, наступного року – сорок чотири свердловини, а станом на 2021 рік – дев'яносто свердловин. У 2022 році планується модернізувати й оновити орієнтовно двісті тридцять свердловин. Зазначені заходи нададуть можливість знижувати втрати газу й викиди парникових газів при продувках [6].

НАК «Нафтогаз України» в особі АТ «Укртрансгаз» разом з ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» провадять реалізацію десятирічного річного плану модернізації й оновлення підземних сховищ та ГТС України протягом 2018-2027 років задля приведення виробничих потужностей згідно з європейськими стандартами надійності, екологічності й безпечності у ході експлуатації компресорних станцій й транспортуванні газу. Так, передбачається реконструкція чотирьох компресорних станцій, а саме – «Яготин», «Диканька», «Ромни» та «Більче-

Волиця». Протягом 2015-2020 років на Шебелинському нафтопереробному заводі було реалізовано найбільш масштабну модернізацію за останніх двадцять років, завдяки чому вдалося здійснити перехід на випуск продукції тільки стандарту Євро 5 під торговою маркою Šhebel. Зокрема, було здійснено технічне переоснащення установки каталітичного риформінгу з метою зменшення вмісту бензолу в компоненті товарного бензину. Було завершено будівництво блоку гідроочищення дизельного палива для каталітичного очищення продукції від азото-, сірко-, а також кисневмісних сполук, запроваджено процес депарафінізації дизельного палива. Весь асортимент продукції, а саме – дизпаливо, автомобільний бензин, а також скраплений газ під брендом Šhebel, виробленої на заводі станом на 2021 рік відповідає абсолютно усім європейським екологічним нормам [6].

Досліджувана ПАТ «Укрнафта» приділяє істотний рівень уваги питанням промислової безпеки, охорони праці й навколишнього середовища. Задля мінімізації негативного впливу на становище навколишнього природного середовища, запобігання забрудненню атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів, а також попередження появи ситуацій, які мають зв'язок із забрудненням довкілля, ПАТ «Укрнафта» впроваджує відповідні організаційно-технічні заходи на постійній основі, до яких відносяться:

- ремонт та заміна аварійних ділянок трубопроводів;
- ревізія та заміна засувки на водоводах, лічильників обліку води;
- обстеження переходів трубопроводів через водні переходи і автодороги;
- пофарбування резервуарів, ємностей, обладнання світловідбиваючими фарбами;
- ревізія, заміна й ремонт запобіжних дихальних клапанів резервуарів;
- демонтаж трубопроводів, які є недіючими;
- ліквідація недіючих, ремонт й рекультивація технологічних об'єктів (амбари, резервуари, шламонакопичувачі тощо) [22].

Протягом 2020 року були впроваджені відповідні зміни в ліцензію на право провадження господарської діяльності, що має зв'язок із застосуванням прекурсорів (хімічних речовин, обіг яких регулюється на державному рівні); оформлено карти

тринадцяти факторів на хімічні речовини; одержано нормативні дозвільні документи, що стосуються рівня викидів забруднюючих речовин для виробничих об'єктів структурних одиниць; одержано дозволи на спеціальне водокористування; пройдено процедури затвердження зниження розмірів санітарно-захисної зони об'єктів структурних одиниць ПАТ «Укрнафта» Західного нафтопромислового району; одержано висновки від державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Окрім того протягом цього ж року було здійснено оформлення сто сорок одного документу дозвільного характеру [7].

ПАТ «Укрнафта» у 2020 році пройшла процедури оцінювання впливу на довкілля (ОВД) господарської діяльності з видобування корисних копалин на родовищах компанії та окремих об'єктах. В результаті, було одержано сім позитивних висновків, роботи з оцінювання впливу на довкілля продовжуються й донині. В загальному, протягом 2018-2020 років було одержано дев'яносто два позитивних висновки. На виконання висновків з ОВД було забезпечено проведення післяпроектного моніторингу по абсолютно всіх родовищах досліджуваного ПАТ «Укрнафта». Інформацію щодо проблем й недоліків, які було виявлено, доведено до відповідних служб [7].

У 2020 році було реалізовано заходи щодо ліквідації наслідків видобування нафти на території м. Борислав протягом довготривалого періоду. Фактичні витрати на реалізацію зазначених заходів становили 37,52 млн грн. До того ж, ТОВ «Ламор Юкрейн» у цьому ж році розпочало роботи з комплексного моніторингу м. Борислава. Витрати становили 5,55 млн грн. Було забезпечено належне зберігання на тимчасовій основі насосно-компресорних труб, водоводів, а також фрагментів обладнання, що є непридатними для використання в подальшому. Протягом наступного 2022 року очікується співпраця зі спецкомбінатами на послуги щодо вивозу й утилізації зазначених відходів [7].

Задля зниження впливу екологічних аспектів на навколишнє середовище у ході виробничої діяльності структурних одиниць ПАТ «Укрнафта», було розроблено й виконуються заходи, що можуть посприяти пом'якшенню несприятливого впливу чи посилити рівень сприятливого вплив екологічних аспектів у ході виробничої

діяльності суб'єктів господарювання. На всіх структурних одиницях реалізовано низку заходів щодо розв'язання питання утилізації нафтовмісних відходів й поліпшення екологічної ситуації на виробничих об'єктах господарюючих суб'єктів. Окрім того, було розроблено та затверджено аварійний запас сорбентів-біодеструкторів, матів та бонів на тимчасовій основі, що є в наявності та, при виробничій потребі, поповнюється оперативно. До того ж вивчаються зміни та відслідковуються нові законодавчі й регламентуючі вимоги на постійній основі з метою адаптації виробничої діяльності ПАТ «Укрнафта» до вимог природоохоронного законодавства на сучасному етапі [22].

Виконання «Заходів щодо ліквідації наслідків довготривалого видобування нафти і газу та зменшення загазованості навколишнього середовища м. Борислав на 2020 р.», станом на 01.01.2021 року за рахунок коштів досліджуваного ПАТ «Укрнафта», становило 37 524,21 тис грн. До цього ж, в 2020 р. додатково було розпочато роботи з комплексного моніторингу на території м. Борислава, виконаного ТОВ «Ламор Юкрейн». Станом на 2020 рік витрати склали 5 555,6 тис. грн [22].

Нижче, на рис. 1.4 представимо динаміку витрат досліджуваного ПАТ «Укрнафта» на охорону навколишнього природного середовища.

Політика ПАТ «Укрнафта» у питаннях охорони навколишнього середовища ґрунтується на основі принципу сталого розвитку, під яким розуміється економічне підвищення за використанні природних ресурсів на максимально раціональному рівні, забезпеченні екологічної стабільності, а також збереженні довкілля для майбутніх поколінь [28].

Досліджуваною компанією ПАТ «Укрнафта» було розроблено положення й окрім того, вона додержується екологічної політики. Зазначена політика запроваджується в межах Інтегрованої системи управління ПАТ «Укрнафта». Керівники на місцях є відповідальними за впровадження останньої.

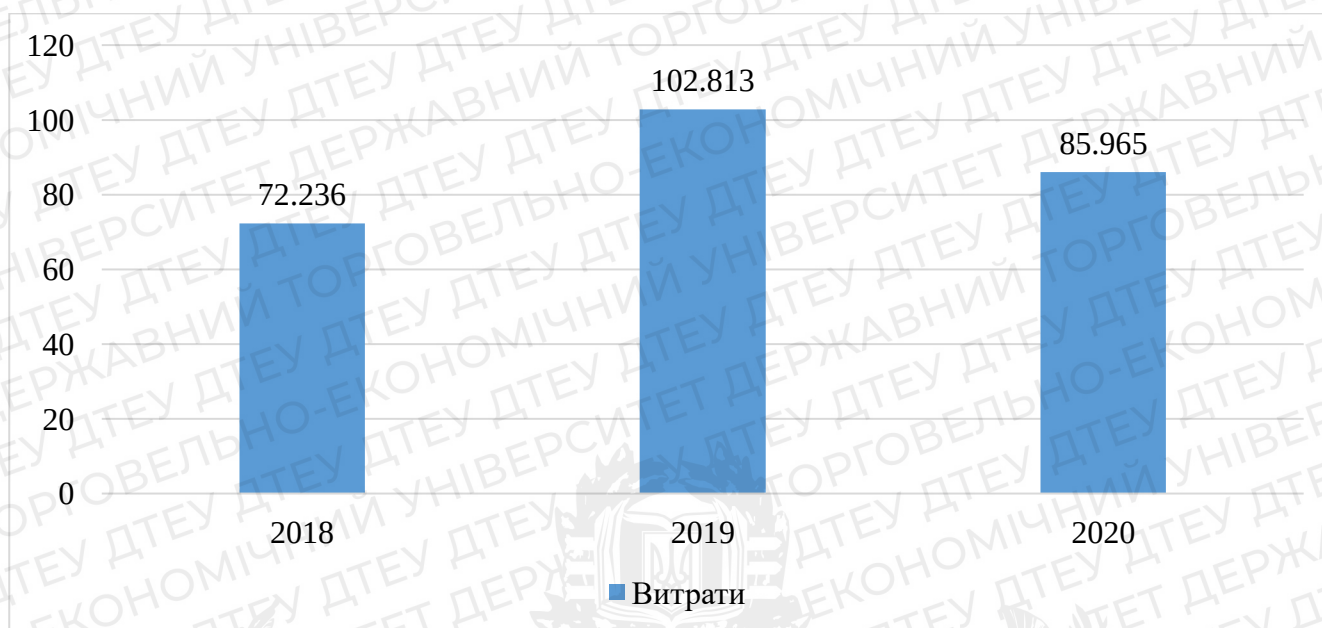

Рис. 1.3. Динаміка витрат ПАТ «Укрнафта» на охорону навколишнього середовища за 2018-2020 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [20; 21; 22]

З метою забезпечення комплексного й послідовного запровадження згаданої політики усіма виробничими підрозділами досліджуваної компанії було пройдено сертифікацію по стандарту ISO 14001. Досліджувана ПАТ «Укрнафта» забезпечує покращення на постійній основі як природоохоронної діяльності, так і системи управління зазначеною діяльністю в загальному. Функціонування системи екологічного управління досліджуваного ПАТ «Укрнафта» забезпечується за рахунок достатності матеріальних, організаційних, кадрових, а також фінансових ресурсів [5].

До головних положень партнерських відносин у сфері охорони навколишнього середовища й використання природних ресурсів ПАТ «Укрнафта» на раціональному рівні відносяться наступні:

- взаємодія й співпраця з недержавними, державними, громадськими установами, підприємствами й організаціями, які є зацікавленими в екологічно безпечній діяльності ПАТ «Укрнафта»;
- проведення та стимулювання наукових досліджень, спрямованих на зростання енергоефективності, зменшення негативного впливу на довкілля й екологічних ризиків;

- участь у глобальних, включаючи міжнародних програмах, спрямованих на досягнення сталого розвитку, збереження клімату, а також біорізноманіття;
- забезпечення доступу до публічної інформації про природоохоронну діяльність ПАТ «Укрнафта» на належному рівні [5].

ПАТ «Укрнафта», в межах сприяння охороні навколишнього середовища взаємодіє з міжнародними організаціями. В межах проекту «Технічна допомога в Україні. Корпоративна реформа «Нафтогазу» (Technical Assistance on Ukraine Naftogaz Corporate Reform) проводиться співпраця з корпорацією Deloitte Financial Advisory Services (Deloitte). На відповідний запит корпорації було підготовлено пакет матеріалів щодо діяльності досліджуваної ПАТ «Укрнафта» з питань щодо охорони навколишнього середовища, промислової, екологічної, пожежної техногенної безпеки, а також цивільного захисту. Екологічна політика ПАТ «Укрнафта» є гармонізованою з положеннями Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики», Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також ДСТУ ISO 14001 Системи екологічного управління [5].

Усе вищезазначене щодо екологічної політики й охорони навколишнього середовища має відношення й до міжнародної діяльності досліджуваного ПАТ «Укрнафта». У власній зовнішньоекономічній діяльності, ПАТ «Укрнафта» додержується суворих вимог міжнародних екологічних стандартів.

Висновки до Розділу 1

Таким чином, під економічним механізмом доцільно розуміти об'єднання різноманітних форм та методів практичного використання економічних законів, зведених у деяку систему згідно з вимогами об'єктивних законів розвитку природних систем.

Міжнародний механізм природокористування представляє собою спосіб реалізації міжнародної екологічної політики, основу якої становить розроблення напрямів природокористування на раціональному рівні, відтворення природних ресурсів й навколишнього середовища на ефективному рівні; втілюється шляхом використання міжнародних еколого-економічних відносин з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. До напрямів поліпшення дієвості й результативності міжнародної екологічної політики відноситься покращення чи зміна існуючих елементів механізму природокористування, інструментів й форм екологічної політики. Розвиток засад з охорони навколишнього середовища, а також раціонального використання ресурсів останнього відбувається на основі таких наукових принципів, як пропорційність, планомірність та оптимальність.

Наше дослідження було виконано за матеріалами публічного акціонерного товариства «Укрнафта», що являється найбільшою компанією України, яка займається видобутком нафти. У загальному видобутку нафти з газовим конденсатом у 2019 р. частка ПАТ «Укрнафта» в нашій країні складала 62,3%, при цьому частка у загальному видобутку газу становила 5,7%. Основна діяльність й виробничі потужності досліджуваного підприємства сконцентровані в Україні, проте підприємство провадить міжнародну діяльність. Істотний рівень уваги ПАТ «Укрнафта» приділяє питанням безпеки, навколишнього середовища, охорони здоров'я, розробивши для цього відповідні програми й процедури, зокрема й на міжнародному ринку.

РОЗДІЛ 2

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ПАТ «УКРНАФТА» У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

2.1. Оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта»

Під час розвитку та вдосконалення екологічної політики ПАТ «Укрнафта» співпрацює з іноземними фірмами, в тому числі із норвезькою Carbon Limits, німецькою RWE, словацькою Eustream, австрійською RAG, до того ж співпрацюють із корпорацією Deloitte Financial Advisory Services (Deloitte) (штаб-квартира Нью-Йорк, США). Таким чином проведемо оцінку сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта» в Сполучених Штатах Америки, Норвегії, Австрії, Словаччині, Німеччині шляхом індексного методу. Даний метод базується на узагальненні результатів експертно-аналітичних досліджень міжнародних економічних процесів відповідно до головних світових рейтингових систем.

Необхідно зауважити, що оцінка сприятливості середовища міжнародного бізнесу шляхом індексного методу не характеризує екологічну політику досліджуваних країн, проте беручи до уваги те, що основним видом діяльності ПАТ «Укрнафта» являється продаж своєї продукції, а не природоохоронна діяльність, здійснена оцінка може бути корисною для окреслення перспектив діяльності господарюючого суб'єкта на міжнародному ринку.

З метою обрання оптимальних шляхів подальшої економічної діяльності ПАТ «Укрнафта» на ринках попередньо зазначених країн зроблено ранжування країн-партнерів із експорту продукції суб'єкта господарювання що аналізується за агрегованим показником, що дозволяє провести оцінку сприятливості вітчизняного середовища для міжнародного бізнесу за окремими його складовими. Показники та структуру складових агрегованого показника стану бізнес-середовища країн які аналізуються представлено у Додатку 2.

Ранжування країн за агрегованими показниками здійснено через зіставлення оцінок (Score), які перебувають у діапазоні від 1 (*min*) до 100 (*max*).

Проведемо розрахунок узагальненої оцінки для кожної складової бізнес-середовища країн що аналізуються шляхом визначення середнього значення (табл. 2.2).

Таблиця 2.1

Узагальнена оцінка для кожної складової бізнес-середовища аналізованих країн

Складова	Австрія	Німеччина	Норвегія	Словаччина	США
S ₁	82,1	87,7	78,9	77,7	93,5
S ₂	80,5	80,3	78,9	74,7	64,6
S ₃	76,5	70,7	80,1	48,4	81,3
S ₄	78,1	78,1	84,2	73,0	80,9
S ₅	74,4	74,0	73,4	69,6	78,7
S ₆	84,3	87,7	74,2	63,0	83,8
S ₇	77,1	71,6	77,4	68,4	88,5
Сума	553,0	550,1	547,0	474,7	571,3
Кількість складових	7	7	7	7	7
Середнє значення	79,0	78,6	78,1	67,8	81,6

Джерело: розраховано автором

Результати оцінки сприятливості бізнес-середовища для ПАТ «Укрнафта» на ринках обраних країн представимо в табл. 2.3.

Таблиця 2.2

Агрегований показник стану бізнес-середовища ПАТ «Укрнафта»
на ринках обраних країн

Країна	Розрахунок	Значення агрегованого показника
Австрія	$I = 78,9 \cdot 79,0$	6235,3
Німеччина	$I = 78,6 \cdot 78,6$	6178,4
Норвегія	$I = 78,3 \cdot 78,1$	6115,6
Словаччина	$I = 67,7 \cdot 67,8$	4592,1
США	$I = 80,9 \cdot 81,6$	6603,2

Джерело: розраховано автором

Відповідно до розрахунків, найсприятливіше бізнес-середовище для ведення міжнародного бізнесу має ринок Сполучених Штатів Америки, де значення агрегованого показника – 6603,2. Найменше значення агрегованого показника має Словаччина – 4592,1.

Необхідно відзначити, що усі країни які аналізуються володіють високим значенням агрегованого показника стану бізнес-середовища. Якщо за певними показниками Словаччина знаходиться позаду від інших країн, в той же час значення певних показників у неї вище, ніж у країн-лідерів представленого списку. На кшталт, значення індикатору «захист прав робітників» – 100,0, «реєстрація власності» – 90,2, «проходження митних кордонів» – 100,0.

Оцінка економічної свободи Сполучених Штатів Америки складає 74,8, відповідно до чого її економіка є 20-ю найбільш вільною в Індексі 2021 року. Загальний бал країни зменшився на 1,8 бали, в першу чергу внаслідок погіршення фінансового стану. США займають 3-є місце з-поміж 32 країн у Південній та Північній Америці, а їхній загальний бал є вищим ніж світові і регіональні середні показники.

США одержали невисокий рейтинг й оцінку в індексі, в той час як вони залишаються «в основному вільними». Головними перешкодами на шляху до більшої економічної свободи у США як і раніше залишаються нестабільний рівень боргу, зайві державні витрати і нав'язливе регулювання сфери фінансового сектора й охорони здоров'я [41].

Оцінка економічної свободи Німеччини складає 72,5, відповідно до цього її економіка являється 29-ю найбільш вільною в Індексі 2021 року. Загальна оцінка країни зменшилась на 1,0 бали, в першу чергу внаслідок зменшення ефективності судочинства. Німеччина займає 16-е місце з-поміж 45 країн європейського регіону, а її загальний бал є вищим ніж світові і регіональні середні показники.

В цьому році Німецька економіка знову знаходиться у нижній частині переважно вільних. Потенціал більшої економічної свободи стримується системно високими державними витратами, до того ж жорстким й дорогим трудовим

законодавством. Проте очевидним є те, що найближчим часом державні витрати скоріш за все зростуть, ніж знизяться [37].

Оцінка економічної свободи Норвегії складає 73,4, відповідно до чого її економіка являється 28-ю найбільш вільною в Індексі 2021 року. Загальна оцінка країни залишається незмінною, а зростання ефективності судової діяльності компенсується зменшенням прав власності й іншими індикаторами. Норвегія посідає 15-е місце з-поміж 45 країн європейського регіону, а її загальний показник є вищим ніж середній по світі і регіоні.

В цьому році економіка Норвегії знаходиться в рядах переважно вільної. Як і було за період багатьох років, великі державні витрати й високі податки залишаються головними перешкодами для більшої економічної свободи. Проте зменшення видатків є майже не можливим, так як більша частина державного бюджету структурована навколо доходів від Equinor, газової, нафтової і вітроенергетичної компанії, яка на дві третини належить державі [38].

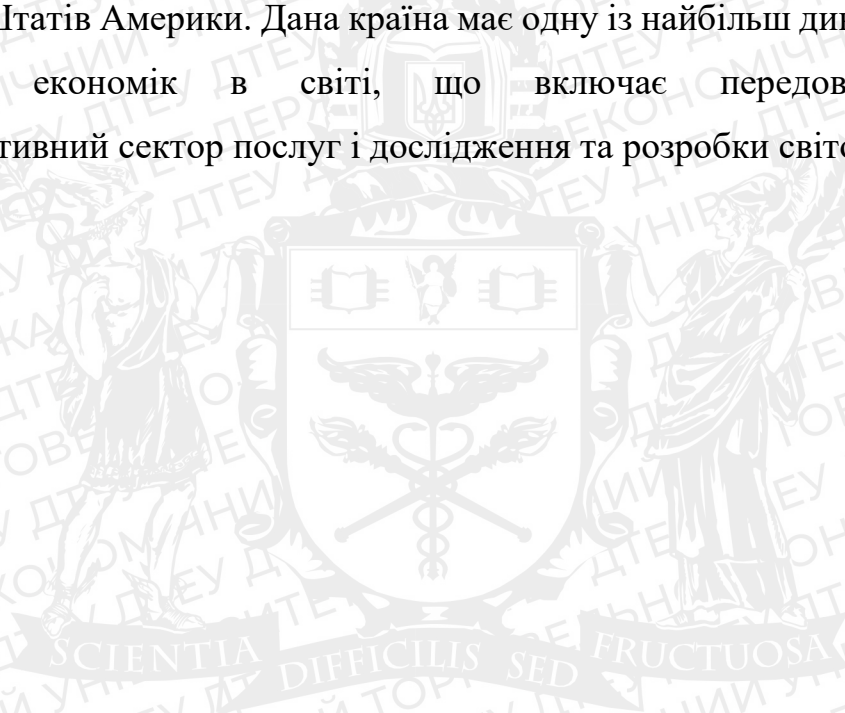
Оцінка економічної свободи Австрії складає 73,9, відповідно до цього її економіка являється 25-ю найбільш вільною в Індексі 2021 року. Загальна оцінка країни збільшилась на 0,6 бали, в першу чергу внаслідок зростання ефективності судової діяльності. Австрія займає 13-е місце з-поміж 45 країн європейського регіону, а її загальний бал є вищим ніж світові й регіональні середні показники.

Протягом 15 років результати економічної свободи Австрії знаходяться на нижньому рівні у категорії переважно вільних, в першу чергу у зв'язку із стабільно високим податковим тягарем і високим державним витратам. По факту, значення даного показника Індексу аналізованої країни являється одним із найгірших в світі (29,1 зі 100). З метою, аби Австрія піднялася вище у рейтингу, уряду необхідно зробити пріоритетним скорочення державних витрат [31].

Оцінка економічної свободи Словаччини складає 66,3, відповідно до чого її економіка є 61-ю найбільш вільною в Індексі 2021 року. Загальна оцінка країни зменшилась на 0,5 бали, в першу чергу у зв'язку зі зниженням оцінки державних витрат. Словаччина займає 33 місце з-поміж 45 країн європейського регіону, а її загальний бал є нижчим від середнього по регіону, проте вищим середнього в світі.

Економіка Словаччини в 2020 року залишилася в рядах помірно вільних, проте її оцінка зменшилась. Задля зворотного курсу до більшої економічної свободи буде необхідна суттєва реформа судової системи, до того ж усунення жорсткості на ринку праці та стримування витрат. Беручи до уваги її антикорупційний мандат, існують великі надії, що нова адміністрація зміцнить цілісність уряду [39].

Ми вважаємо, що ПАТ «Укрнафта» може продовжувати зовнішньоекономічну діяльність із країнами які аналізуються, проте в той же час зосередити увагу на ринку Сполучених Штатів Америки. Дана країна має одну із найбільш диверсифікованих та найбагатших економік в світі, що включає передове виробництво, високопродуктивний сектор послуг і дослідження та розробки світового класу.

2.2. Пріоритети розвитку екологічної політики ПАТ «Укрнафта» на зовнішніх ринках

Група «Нафтогаз» приєдналась до Глобальної добровільної промислової ініціативи що стосується посиленої системи звітності, моніторингу і зменшення метанових викидів (Партнерство в боротьбі із викидами метану від нафтогазового сектору / Oil and Gas Methane Partnership 2.0).

На сьогоднішній день 62 компанії нафтогазового сектору, які представляють 30% світового виробництва, долучились до даної ініціативи, направленої на мінімізацію негативного впливу парникових газів, в тому числі, викидів метану в навколишнє середовище [17].

Оновлена ініціатива OGMP 2.0 використовується до повного циклу виробництва газу й нафти – не тільки до видобутку, проте також й до переробки і транспортування, котрі нерідко залишаються поза звітністю. Одержання розширеного обсягу даних забезпечить більш чітке розуміння впливу нафтогазової промисловості на клімат і дозволить розробити найефективніші рішення, направлені на істотне зменшення викидів метану за період наступного десятиліття. В тому числі, задля підтримки реалізації глобальних кліматичних цілей OGMP 2.0 ставить за мету забезпечити зменшення викидів метану на 45% до 2025 року і на 60-75% до 2030 року. Зниження викидів метану в енергетичному секторі на 90% спричинить зменшення на дві десяті градуса Цельсія від прогнозованого збільшення середньої температури на планеті до 2050 року [24].

Підготовка первинної звітності до OGMP стане можливою завдяки підтримці ЄБРР у межах поточної роботи за трьохстороннім меморандумом між групою ЄБРР, Нафтогаз і Міністерством навколишнього середовища і природних ресурсів Україна що стосується скорочення викидів метану вздовж ланцюжках постачання газу.

Європейська Комісія і Програма Організації Об'єднаних Націй з довкілля нині доопрацьовують плани що стосуються створення незалежного Міжнародного центру спостереження за викидами метану (IMEO), що буде агрегувати й аналізувати кілька потоків даних щодо викидів метану, включно із даними, які оприлюднюються

компаніями-членами OGMP з метою більш інтенсивного зменшення викидів метану в усьому світі.

Долучення нафтогазових компаній у світі і ЄС до даної ініціативи являє собою ключовий елемент опублікованої не так давно Стратегії Європейського Союзу із боротьби із метановими викидами. Остання, в свою чергу, являється одним із наріжних каменів виконання Зеленої угоди (Green Deal) Європейського Союзу в енергетичному секторі. Внесення такої законодавчої ініціативи у розвиток Стратегії ЄС зі зниження викидів метану здійснилось в середині 2021 року [17].

Боротьба зі зниженням викидів парникових газів та зміною клімату являється глобальним викликом, для вирішення котрого необхідні спільні зусилля. Нафтогаз розумію власну роль в питанні боротьби зі зміною клімату, що полягає в постачанні газу як менш вуглецеємного палива, що допомагатиме в енергетичному переході. Компанія підтримує мету нашої країни із досягнення кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року.

В 2021 році Нафтогаз встановив для власних дочірніх підприємств, в тому числі ПАТ «Укрнафта», ціль зі зменшення до нетто-нуля викидів парникових газів від операційної діяльності до 2040 року. На сьогоднішній день розробляється комплексний план із декарбонізації, котрий буде враховувати переваги і здобутий досвід найліпших міжнародних стандартів і практик (Додаток Б).

ПАТ «Укрнафта» у складі ПАТ «Нафтогаз» здійснює моніторинг і зменшує прямі викиди парникових газів (Score 1). Це відбувається шляхом зменшення витоків метану і продування газом свердловин. Як підсумок компанія не тільки зменшує вплив на довкілля, а й скорочує неефективні витрати ресурсів.

Таким чином, задля зменшення викидів метану Нафтогаз:

а) звітує згідно норм Партнерства у боротьбі з викидами метану від нафтогазового сектору (Oil and Gas Methane Partnership 2.0), що надає можливість здійснити розробку найефективніших рішень з метою істотного зменшення викидів метану [6]. Після здійснення пошуку місць витоків й вимірювальної кампанії у партнерстві з норвезькою фірмою Carbon Limits планує підвищити рівень інвестицій у переоснащення. Зазначене провадитиметься у відповідності до розробленої

дорожньою карти в межах співробітництва з Європейським банком реконструкції й розвитку (EBRD), а також Міністерством захисту довкілля України.

б) активізує запровадження технологій механізованого видобутку газу (капілярних систем, плунжер-ліфт).

Окрім того, Нафтогаз підтримує приєднання України до Глобальної метанової ініціативи (Global Methane Initiative), що відбулося під час Кліматичної конференції ООН в Глазго в листопаді 2021 року. Наслідком приєднання до ініціативи повинно стати зменшення викидів метану Україною до 2030 року на 30% [6].

ПАТ «Укрнафта» здійснюватиме нарощування генерації електроенергії з відновлювальних джерел для власного споживання, а також запроваджуватиме енергоефективні рішення у виробничих процесах з метою скорочення непрямих викидів (Score 2). Окрім того, досліджувана компанія вбачає розвиток низьковуглецевих бізнесів як визначального рушія на шляху до кліматично нейтрального майбутнього шляхом зменшення викидів від застосування продукції кінцевими споживачами (Score 3). Визначальними джерелами нових видів енергії для компанії являються біоенергетика й водень з огляду на попит, що зростає, а також через змогу декарбонізації вуглецеємних секторів економіки [6].

Проводиться робота над першими пілотними проектами в межах партнерств на міжнародних та національних рівнях. Так, ПАТ «Нафтогаз» було підписано меморандуми з німецькою RWE задля реалізації водневих проектів. До того ж компанія приймає участь в реалізації проєкту Еко-Оптіма, австрійської RAG, німецького оператора Bayerngas, словацької Eustream, а також ряду інших компаній, сфокусованих на виробництві й зберіганні водню в нашій країні.

Проводиться дослідження новітніх технологій, на кшталт, вловлювання, застосування й зберігання вуглецю (carbon capture, utilization and storage), а також способи реалізації останніх у вітчизняних реаліях [10].

До істотної складової діяльності компанії відноситься надання енергосервісних послуг для кінцевих споживачів. До того ж, Нафтогаз здійснює розробку проєктів з видалення парникових газів з атмосфери (офсетинг). ПАТ «Укрнафта» у відновленні й розширенні лісів вбачає один із заходів компенсації тієї частини власних викидів

парникових газів, що буде або складно або неможливо зменшити. НАК «Нафтогаз України» 30 жовтня 2021 року в якості національного партнера глобальної ініціативи Greening of the Planet долучилася у межах акції «Висадження дерев одним мільйоном людей за добу» до масштабної висадки дерев. До заходу долучилось орієнтовно 1000 робітників компанії й дочірніх підприємств. Разом з мешканцями двадцяти ОТГ з п'яти областей нашої країни було висаджено чотириста шістдесят дерев висотою до 3,5 метрів та вісімсот дев'яносто кущів, при цьому, у Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка Києва з'явилася алея Нафтогазу з п'ятнадцяти вишуканих японських сакур та тридцяти п'яти гірських тисів в межах еко-проєкту «Енергія відновлення Землі» [6].

ПАТ «Укрнафта» на зазначеному етапі не тільки додержується законодавства нашої країни, але й також втілює найліпші світові практики у сферу екологічної безпеки, охорони праці, а також пожежної безпеки, впроваджує відповідні корпоративні стандарти, програми й процедури для робітників та підрядників. У 2020 році робота з охорони праці провадилась у відповідності до вимог Закону України «Про охорону праці», міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 14001, ISO 45001:2018 (OHSAS 18001), нормативно-правових актів з охорони праці, Системи управління охороною праці ПАТ «УКРНАФТА», а також Політики у сфері охорони праці ПАТ «Укрнафта». В 2020 році досліджуваною компанією було проведено ряд протиепідемічних й організаційних заходів, направлених на профілактику появи та недопущення розповсюдження випадків й спалахів захворювань на території ПАТ «Укрнафта», спричинених COVID-19. Такі заходи були розроблені у відповідності до законодавчих документів й містили:

- формування тимчасової антикризової робочої комісії у питаннях протидії COVID-19 на рівні Правління компанії та структурних одиниць;
- переведення максимально можливої чисельності співробітників офісів на дистанційну роботу із проведенням он-лайн зустрічей із застосуванням засобів телеконференцій;
- закупівлю матеріально-технічних ресурсів (засобів індивідуального захисту, дезінфекційних й антисептичних засобів тощо) на загальну суму 56 млн грн;

- проведення внутрішніх аудитів щодо додержання санітарно-епідеміологічних норм й протиепідемічного режиму на об'єктах ПАТ «Укрнафта», оцінку протидії розповсюдженню COVID-19 в компанії;
- дотримання дистанціювання, маскового режиму, гігієнічних заходів для робітників, що працюють не дистанційно з температурним контролем робітників на входах до приміщення, заборонаю допуску до роботи працівників, які мають симптоми респіраторних захворювань, посиленням дезінфекційним режимом;
- посилене прибирання приміщень та транспортних засобів;
- здійснення заходів при виявленні чи підозрі на COVID-19 з-поміж співробітників (пошук, відсторонення контактних осіб, обстеження осіб із використанням ПЛР-тестування, експрес-тестів на визначення антигену SARS-CoV-2, провадження заключної дезінфекції в робочому осередку виявлення захворювання) [7].

До пріоритетів й цілей досліджуваної ПАТ «Укрнафта» на 2022-2023 рр. відносяться наступні:

- зведення до мінімуму питомого негативного впливу на довкілля й ресурси;
- підвищення рівня ефективності застосування не відновлюваних природних ресурсів та джерел енергії й використання альтернативних джерел енергії;
- контроль за чинниками впливу на довкілля на постійній основі й регулювання зазначеного впливу;
- пріоритетність еколого-економічних та природоохоронних аспектів нарівні з традиційними фінансово-економічними показниками у ході розробки проєктів, а також реалізації останніх;
- обов'язкове взяття до уваги екологічних чинників у ході розробки політики закупівель технологій, матеріалів та устаткування, виконання робіт та послуг підрядниками;
- надання переваги місцевим виробникам й товарам, які були виробленими згідно принципів екологічної стабільності;
- залучення всього персоналу ПАТ «Укрнафта» до діяльності щодо зниження рівня екологічних ризиків [7].

До істотних завдань ПАТ «Укрнафта» у сфері охорони навколишнього середовища на 2022 рік відносяться наступні:

- забезпечення широкомасштабного оновлення обладнання магістральних газопроводів;
- поліпшення системи екологічного управління й енергоменеджменту;
- забезпечення оновлення застарілого газомотокомпресорного обладнання;
- поліпшення системи управління відходами;
- розробка настанови щодо управління промисловою безпекою суб'єкта господарювання;
- запровадження автоматизованої системи обліку аварій й інцидентів на виробничих об'єктах ПАТ «Укрнафта»;
- впровадження сталих закупівель ПАТ «Укрнафта»;
- екологізація автотранспорту ПАТ «Укрнафта».

Висновки до Розділу 2

Здійснивши оцінку сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта» в Німеччині, Австрії, Норвегії, США, Словаччині, а допомогою індексного методу, який базується на узагальненні результатів експертно-аналітичних досліджень міжнародних економічних процесів у відповідності до визначальних світових рейтингових системами, можна узагальнити, що найсприятливіше бізнес-середовище для провадження міжнародного бізнесу має ринок США, значення агрегованого показника – 6603,2. При цьому, найменше значення агрегованого показника – 4592,1 – у Словаччині.

Доцільно відмітити, що всі країни, які піддавались аналізу, мають високе значення агрегованого показника стану бізнес-середовища. Хоч Словаччина, у відповідності до деяких показників, відстає від інших країн, при цьому значення деяких показників є вищим від країн-лідерів представленого списку. Для прикладу, значення індикатору «проходження митних кордонів» – 100,0, «реєстрація власності» – 90,2, «захист прав робітників» – 100,0.

ПАТ «Укрнафта» може продовжувати зовнішньоекономічну діяльність з країнами, що аналізувались, проте, при цьому зосередити увагу на ринку США, що містить високопродуктивний сектор послуг, передове виробництво, а також дослідження та розробки світового класу.

Не дивлячись на активну діяльність у галузі охорони зовнішнього середовища, ПАТ «Укрнафта» працює над поліпшенням власної екологічної політики на постійній основі, зокрема й на закордонних ринках.

До істотних завдань ПАТ «Укрнафта» у галузі охорони навколишнього середовища на 2022 рік відносяться наступні: забезпечення широкомасштабного оновлення обладнання магістральних газопроводів; поліпшення системи екологічного управління й енергоменеджменту; забезпечення оновлення застарілого газомотокомпресорного обладнання; поліпшення системи управління відходами; розроблення настанови щодо управління промисловою безпекою; запровадження автоматизованої системи обліку аварій й інцидентів на виробничих об'єктах; впровадження сталих закупівель; екологізація автотранспорту.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

Було встановлено, що під економічним механізмом доцільно розуміти поєднання різноманітних як методів, так і форм практичного застосування економічних законів, зведених у деяку систему у відповідності до вимог об'єктивних законів розвитку природних систем.

Було визначено, що під міжнародний механізмом природокористування розуміється спосіб реалізації міжнародної екологічної політики, основу якої складає розроблення напрямів природокористування на раціональному рівні, ефективного відтворення природних ресурсів й навколишнього середовища; втілюється шляхом використання міжнародних еколого-економічних відносин з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. До напрямів поліпшення дієвості й результативності міжнародної екологічної політики відносяться удосконалення чи зміна існуючих елементів механізму природокористування, форм та інструментів екологічної політики.

Розвиток засад з охорони навколишнього середовища, а також раціонального використання ресурсів останнього відбувається на основі таких наукових принципів, як пропорційність, планомірність та оптимальність.

Наше дослідження було виконано за матеріалами публічного акціонерного товариства «Укрнафта», що являється найбільшою компанією України, яка займається видобутком нафти.

У загальному видобутку нафти з газовим конденсатом у 2019 р. частка ПАТ «Укрнафта» в нашій країні складала 62,3%, при цьому частка у загальному видобутку газу становила 5,7%.

Основна діяльність й виробничі потужності досліджуваного підприємства сконцентровані в Україні, проте підприємство провадить міжнародну діяльність.

Істотний рівень уваги ПАТ «Укрнафта» приділяє питанням безпеки, навколишнього середовища, охорони здоров'я, розробивши для цього відповідні програми й процедури, зокрема й на міжнародному ринку.

Провівши оцінювання сприятливості середовища міжнародного бізнесу для ПАТ «Укрнафта» в Німеччині, Австрії, Норвегії, Сполучених Штатах Америки, Словаччині, а допомогою індексного методу, який базується на узагальненні результатів експертно-аналітичних досліджень міжнародних економічних процесів у відповідності до визначальних світових рейтингових системами, можна узагальнити, що найсприятливіше бізнес-середовище для провадження міжнародного бізнесу має ринок Сполучених Штатів Америки, значення агрегованого показника – 6603,2. При цьому, найменше значення агрегованого показника – 4592,1 – у Словаччині. У всіх країн, які піддавались аналіз, – високе значення агрегованого показника стану бізнес-середовища. Хоч Словаччина, у відповідності до деяких показників, відстає від інших країн, при цьому значення деяких показників є вищим від країн-лідерів представленого списку.

Притримуємось думки, ПАТ «Укрнафта» може продовжувати зовнішньоекономічну діяльність з країнами, що аналізувались, проте, при цьому зосередити увагу на ринку Сполучених Штатів Америки. Зазначена країна володіє одним з найбагатших та найдиверсифікованіших економік у світі, що містить високопродуктивний сектор послуг, передове виробництво, а також дослідження та розробки світового класу. Не дивлячись на активну діяльність у галузі охорони зовнішнього середовища, ПАТ «Укрнафта» працює над поліпшенням власної екологічної політики на постійній основі, зокрема й на закордонних ринках.

До суттєвих завдань ПАТ «Укрнафта» у галузі охорони навколишнього середовища на наступний 2022 рік належать такі: забезпечення широкомасштабного оновлення обладнання магістральних газопроводів; поліпшення системи екологічного управління й енергоменеджменту; забезпечення оновлення застарілого газомотокомпресорного обладнання; поліпшення системи управління відходами; розроблення настанови щодо управління промисловою безпекою суб'єкта господарювання; запровадження автоматизованої системи обліку аварій й інцидентів на виробничих об'єктах ПАТ «Укрнафта»; впровадження сталих закупівель ПАТ «Укрнафта»; екологізація автотранспорту ПАТ «Укрнафта».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веклич О. Удосконалення економічних інструментів екологічного управління в Україні. *Економіка України*. 2008. №9. С. 65-74.
2. Ветвицький Д.О. Інвестиційне забезпечення екологічної освіти в країні. Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу: міжнар. наук.-практ. конф., 25 квітня 2010 р.: тези доп. Київ: КНЕУ, 2010. С. 70–72.
3. Голиков А.П., Дейнека Л.О., Черномаз П.О. Регіональна економіка та природокористування: навчальний посібник / за ред. Голикова А.П. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 352 с.
4. Голян В.А. Економічний механізм природокористування: яким йому бути? *Агросвіт*. 2007. №8. С. 5-12.
5. Екологічна політика публічного акціонерного товариства «Укрнафта». URL: <https://www.ukrnafta.com/data/About-Company/dod3.pdf> (дата звернення: 20.12.2021).
6. Захист довкілля та клімат. ПАТ «Нафтогаз». URL: <https://www.naftogaz.com/environment> (дата звернення: 20.12.2021).
7. Звіт правління ПАТ «Укрнафта» за 2020 рік. URL: https://www.ukrnafta.com/data/Investor_docs/25.05.2021/Zvit%20Pravlinnya%202020.pdf (дата звернення: 20.12.2021).
8. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С. Еколого-орієнтована інноваційна культура як передумова сталого розвитку. Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 67-68.
9. Князева Т. В. Міжнародна екологічна політика: теорія, методологія, сценарії розвитку: монографія. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2014. 384 с.
10. Корпоративний річний звіт з охорони довкілля 2017 рік. ПАТ «Нафтогаз». URL: <https://www.naftogaz.com/files/Activities/Grupa-Naftogaz-Oxorona-dovkilliya-2017.pdf> (дата звернення: 20.12.2021).
11. Костерін В.О. Економічні механізми екологічної політики у системі сталого розвитку. *Регіональна економіка*. 2007. №1. С. 153-160.

12. Крук В.Ю. Екологічні аспекти соціальної відповідальності бізнесу та державна екологічна політика (регіональний рівень). Економічні та фінансові процеси в регіоні в умовах прогнозованої невизначеності: науково-практична конференція, 29 травня 2009 р.: тези доп. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. С. 64–65.

13. Крук В.Ю. Загальні засади вдосконалення економічного механізму реалізації екологічної політики. *Актуальні проблеми державного управління*: збірник наукових праць. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2004. Вип. 4 (20). С. 106–115.

14. Мельник Л.Г., Мельник О.І., Бурлакова І.М. Екологізація економіки як передумова досягнення сталого розвитку. Економіка та менеджмент. Перспективи розвитку. Т.2. За заг. ред. О.В. Прокопенко, М.Ю. Троян. Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 18-20 травня 2011 року). С. 36-47.

15. Міщенко В.С., Коваль Я.В., Хвесик М.А. Природноресурсні платежі в доходах бюджету. Шляхи вдосконалення. *Фінанси України*. 2007. №12. С. 27-37.

16. Омельченко А.А. Економічні засади забезпечення природно-екологічної безпеки України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.06; НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. Київ, 2009. 21 с.

17. Охорона довкілля. ПАТ «Нафтогаз». URL: <https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/7FC353BB390D0D9BC2257DEE004119F0?OpenDocument&Expand=5&> (дата звернення: 20.12.2021).

18. Павленко А., Іванченко М., Мацюк О., Герасимчук Л. О. Небезпека забруднення атмосферного повітря. «Сучасні екологічні проблеми урбанізованих територій»: мат-ли III Всеукр. наук.-практ. конф. 15 листопада 2020 р., Житомир. Поліський національний університет, 2020. С. 75-76.

19. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 20.12.2021).

20. Річна інформація емітента цінних паперів за 2018 рік. ПАТ «Укрнафта». URL: https://www.ukrnafta.com/data/Ivestor_news/Richna%20informaciya%202018.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

21. Річна інформація емітента цінних паперів за 2019 рік. ПАТ «Укрнафта». URL: https://www.ukrnafta.com/data/Ivestor_news/25.05.2021/richna%20info2019.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

22. Річна інформація емітента цінних паперів за 2020 рік. ПАТ «Укрнафта». URL: https://www.ukrnafta.com/data/Ivestor_news/30.04.2021/Richna%20informaciya_2020.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

23. Річний звіт Групи Нафтогаз. URL: https://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz_2019-UA.pdf (дата звернення: 20.12.2021).

24. Річний звіт з охорони довкілля 2018 рік. ПАТ «Нафтогаз». URL: <https://www.naftogaz.com/files/Activities/Naftogaz-Oxorona-dovkilliya-2018.pdf> (дата звернення: 20.12.2021).

25. Сайт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://smida.gov.ua/db/prof/00135390> (дата звернення: 20.12.2021).

26. Сайт ПАТ «Укрнафта». URL: <https://www.ukrnafta.com/> (дата звернення: 20.12.2021).

27. Саксонова О.М. Удосконалення економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності: дисертація канд. екон. наук: 08.08.01 / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. Київ, 2003. 397 с.

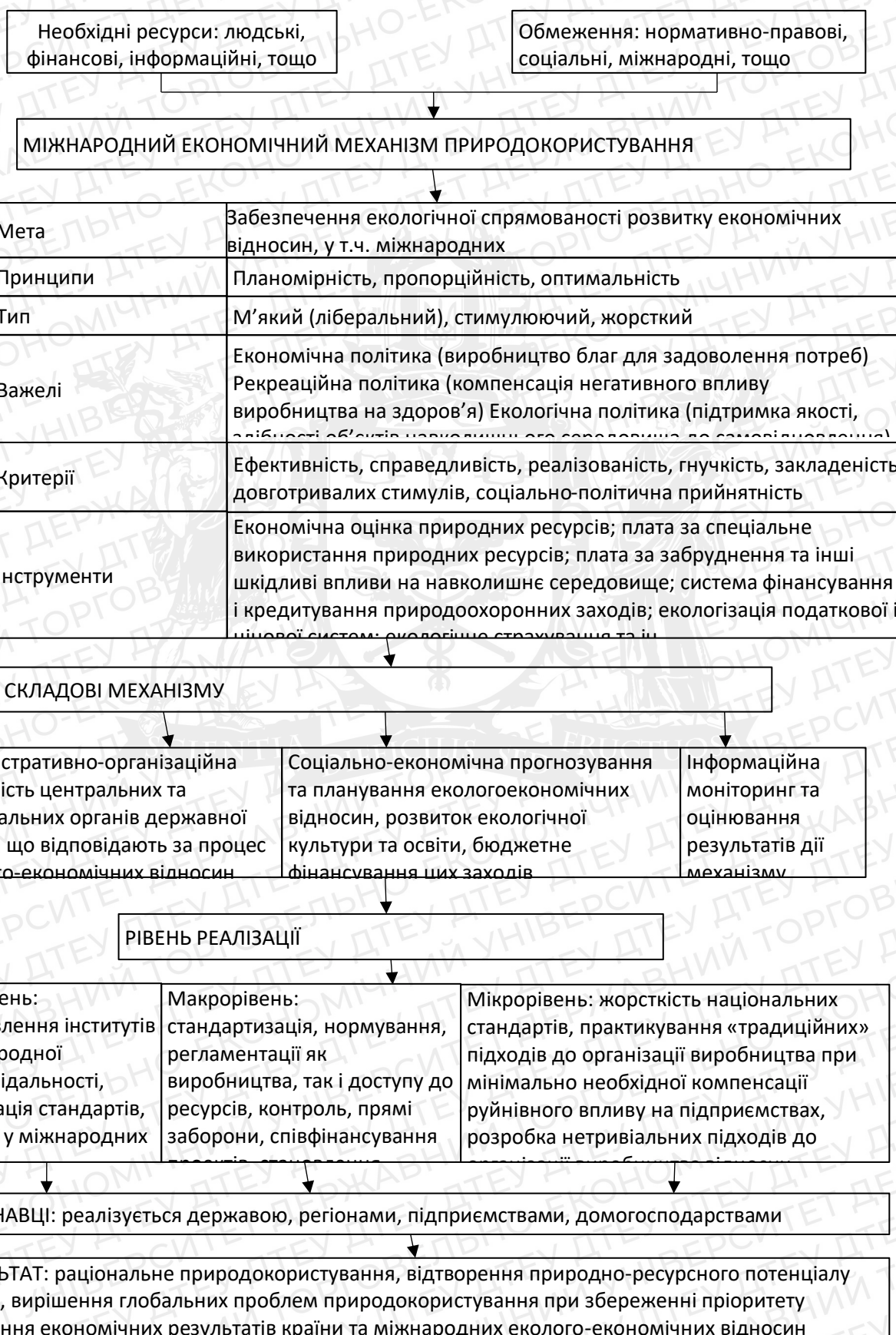
28. Соціальна відповідальність. Здоров'я, безпека та навколишнє середовище. ПАТ «Укрнафта». URL: <https://www.ukrnafta.com/socz%D1%96alna-v%D1%96dpov%D1%96daln%D1%96st> (дата звернення: 20.12.2021).

29. Філіпович В. Є., Мичак А. Г., Кудряшов О. І., Шевчук Р. М. Дистанційний моніторинг стану вуглеводневого забруднення геологічного середовища і оцінка ризиків виникнення небезпечних ситуацій у районах тривалого нафтогазовидобування та компактного проживання населення. *Український журнал дистанційного зондування Землі*. 2020. №26. С. 14-26.

30. Хобта В.М., Лаврик У.В. Механізми забезпечення розвитку підприємств: еколого-економічний аспект: моногр. Донецьк: П.П. Чернецька Н.А., 2009. 272 с.

31. Austria. Index of economic freedom. Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/country/austria> (дата звернення: 20.12.2021).
32. Ease of doing business in Austria. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/austria> (дата звернення: 20.12.2021).
33. Ease of doing business in Germany. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/germany> (дата звернення: 20.12.2021).
34. Ease of doing business in Norway. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/norway> (дата звернення: 20.12.2021).
35. Ease of doing business in Slovak Republic. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/slovakia> (дата звернення: 20.12.2021).
36. Ease of doing business in United States. The World Bank. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/united-states> (дата звернення: 20.12.2021).
37. Germany. Index of economic freedom. Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/country/germany> (дата звернення: 20.12.2021).
38. Norway. Index of economic freedom. Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/country/norway> (дата звернення: 20.12.2021).
39. Slovak Republic. Index of economic freedom. Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/country/slovakia> (дата звернення: 20.12.2021).
40. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 20.12.2021).
41. United States. Index of economic freedom. Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/country/unitedstates> (дата звернення: 20.12.2021).
42. Wiesmeth H. Environmental Economics: Theory and Policy in Equilibrium. Springer, 2012. 328 p.

Міжнародний економічний механізм природокористування

Джерело: побудовано автором за даними [4; 13]

**Структура агрегованого показника оцінювання бізнес-середовища
ПАТ «Укрнафта» на ринках обраних країн**

Складова бізнес-середовища	Індикатор	Посилання на ресурс	Австрія	Німеччина	Норвегія	Словаччина	США
S1 Макроекономічне середовище	1. макроекономічна стабільність	GCI: Macroeconomic stability	100,0	100,0	100,0	100,0	99,8
	2. розмір ринку	GCI: Market size	64,6	86,0	61,4	58,2	99,5
	3. монетарна свобода	IEF: Monetary Freedom	81,7	77,2	75,4	74,8	81,1
S2 Ступінь економічного лібералізму	1. внутрішня конкуренція	GCI: Product market → Domestic competition	67,5	69,7	64,2	47,9	86,3
	2. торговельна відкритість	GCI: Product market → Trade openness	64,6	66,7	57,6	57,5	70,2
	3. фінансова свобода	IEF: Fiscal Health	90,0	92,8	96,6	93,4	67,0
	4. проходження митних кордонів	DB: Trading across Borders	100,0	91,8	97,0	100,0	34,9
S3 Інституціональне середовище	1. ефективність урядової політики	GCI: Institutions → Public-sector performance	65,6	56,9	70,4	42,6	92,0
	2. прозорість	GCI: Institutions → Transparency	76,0	80,0	84,0	50,0	86,3
	3. судова незалежність	GCI: Institutions → Judicial independence	77,6	66,9	83,5	29,3	75,8
	4. право власності	IEF: Property Rights	86,8	78,8	82,4	71,5	71,0
S4 Підприємницьке середовище	1. комерціалізація	GCI: Innovation capability → Commercialization	73,9	79,9	71,6	60,7	70,4
	2. свобода бізнесу	IEF: Business Freedom	72,6	82,4	85,5	55,6	79,7
	3. реєстрація підприємства	DB: Starting a Business	83,2	83,5	94,3	84,8	84,0
	4. реєстрація власності	DB: Registering Property	80,0	66,6	87,3	90,2	77,3
	5. оподаткування	DB: Paying Taxes	83,5	82,2	85,1	80,6	82,5
	6. забезпечення виконання контрактів	DB: Enforcing Contracts	75,5	74,1	81,3	66,1	91,6
S5 Фінансово-інвестиційне середовище	1. фінансування малого та середнього підприємництва	GCI: Financial system → Financing of SMEs	62,4	67,5	65,0	52,9	76,9
	2. стабільність фінансової системи	GCI: Financial system → Stability	94,4	90,6	95,9	94,2	86,8
	3. отримання кредитів	DB: Getting Credit	55,0	70,0	55,0	70,0	73,4

	4. захист інвесторів (міноритарних)	DB: Protecting Minority Investors	70,0	62,0	76,0	56,0	81,4
	5. свобода інвестицій	IEF: Investment Freedom	90,0	80,0	75,0	75,0	74,8
S6 Інфраструктурне середовище	1. наявність та якість транспортної інфраструктури	GCI: Infrastructure → Transport infrastructure	78,7	84,3	53,9	59,5	93,4
	2. якість електропостачання	GCI: Infrastructure → Electricity supply quality	99,6	99,7	97,0	99,5	95,0
	3. кількість інтернет – користувачів	GCI: ICT adoption → Internet users	87,7	89,7	96,5	80,7	71,6
	4. культура підприємництва	GCI: Business dynamism → Entrepreneurial culture	55,7	66,7	61,4	48,9	85,0
	5. витрати на НДДКР	GCI: Innovation capability → R&D expenditures	100,0	98,0	62,1	26,3	74,2
S7 Ринок праці	1. захист прав робітників	GCI: Labour market → Workers' rights	87,4	95,0	97,0	100,0	79,6
	2. кооперація на ринку праці	GCI: Labour market → Cooperation in labour-employer relations	75,4	66,8	77,5	53,0	98,6
	3. свобода праці (трудових відносин)	IEF: Labor Freedom	68,4	53,0	57,8	52,2	87,3
Сума			2367,8	2358,8	2347,7	2031,4	2427,4
Кількість індикаторів			30	30	30	30	30
Середнє значення			78,9	78,6	78,3	67,7	80,9

Джерело: складено автором за даними [31-41]

Агрегований показник стану бізнес-середовища країни розраховано за формулою:

$$I = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \frac{1}{M_i} \sum_{j=1}^{M_i} k_{ij},$$

де I – агрегований показник стану бізнес-середовища приймаючої країни;

S_i – оцінка i-тої складової бізнес-середовища країни (i=1, ..., N);

N – кількість складових бізнес середовища країни, N=7;

k_{ij} – оцінка j-го індикатору i-тої складової бізнес-середовища країни (j=1, ..., M_i);

M_i – кількість індикаторів оцінювання стану i-тої складової бізнес-середовища країни, M=30.

Комплексний план ПАТ «Укрнафта» зі скорочення викидів

Scope I

скорочення прямих викидів

Моніторинг та скорочення викидів і витоків метану, звітування за OGMP 2.0

Скорочення факельного спалювання та стравлювання газу

Модернізація виробничого обладнання та процесів: компресорних станцій, систем усунення рідини зі свердловин

Модернізація власних ТЕЦ із частковим переходом на біомасу

Скорочення викидів за рахунок діджиталізації виробничих процесів та аналізу даних

Перехід на більш екологічний корпоративний транспорт

Scope II

перехід на відновлювані джерела енергії у власному споживанні

Виробництво електроенергії з сонячних і вітрової станцій, біомаси для власного споживання

Закупівля низьковуглецевої електроенергії на ринку

Заходи з енергоефективності в рамках операційної діяльності

Scope III

зниження вуглецевої інтенсивності продуктів за рахунок зелених бізнесів

Розвиток сонячної та вітрової енергетики

Виробництво біогазу та біометану, біопалив, біометанолу

Виробництво зеленого водню

Продаж власної зеленої електроенергії на ринку, у т.ч. через корпоративні РРА

Розвиток мережі зарядних станцій для електромобілів

Надання енергосервісних послуг споживачам

Вловлювання та зберігання вуглецю на виснажених нафтових та газових родовищах (CCS) для промислових споживачів

Впровадження проектів з оффсетингу та інші заходи

Джерело: [6]